

Alcoi, faena i festa

Josep Piera ens apropa la visió que tenen quatre alcoians de la seua ciutat: Isabel-Clara Simó, Antoni Miró, Ovidi Montllor i Manolo Vidal.

Aquesta idea que Alcoi és un espai on el treball i la festa es combinen en harmonia, el primer que me la va donar va ser Ovidi Montllor, i per telèfon, quan li vaig demanar que m'expliqués alguna cosa d'Alcoi, del seu Alcoi, ja que no podia acompanyar-me en aquest viatge, com era la meua voluntat: "Alcoi per a un alcoià és una ciutat fàcil d'explicar. Actualment han canviat moltes coses, i entre les més importants es troba la millora espectacular de les comunicacions per carretera. Això, i els vehicles a l'abast de molta gent, fa que el personal ixca molt més, i que ciutats com ara València i Alacant siguen a un pas d'Alcoi. Però Alcoi és fàcil

d'explicar perquè és un poble que t'enamora. Jo crec que tots els alcoians estan enamorats d'Alcoi i això els fa ser més pròxims i solidaris entre ells. El tarannà de l'alcoià és obert i generós, treballador i fester alhora, d'un humor refinat. L'alcoià s'estima la vida i la natura (d'això s'encarreguen les serres de la Mariola, la Font Roja, la Serreta, el Montcabrer... així com les fonts i fontetes d'ací d'allà, i tota la geografia que l'envolta com abraçant-lo i protegint-lo maternalment). Quan l'aïllament geogràfic era un fet –i això si fa no fa va ser fins fa quatre dies–, allò que no arribava fàcilment a Alcoi, s'hi criava i creixia naturalment, i és així com els alcoians tenim un patrimoni extraordinari

de músics, de pintors, d'escriptors, de poetes... Tenim una Simfònica, una Harmònica, bandes de música, grups de teatre, que han cultivat i sensibilitzat la gent. Tot això, és clar, t'enamora. I això es nota al carrer i les places, a la manera de viure els alcoians el seu poble, i entre ells mateixos la solidaritat és més palesa. Alcoi és un poble de dins cap a fora. Tant de bo aquest tarannà solidari, creatiu, treballador i generós no s'acabe amb els cotxes i les carreteres que podrien invertir el terme i fer-lo de fora cap a dins..."

Aquestes emotives paraules d'Ovidi Montllor, que ell em va dictar calmosament al telèfon, tot disculpant-se per no poder acompanyar-me a Alcoi, se'm feien com una banda sonora mentre m'aproximava a la seua ciutat. La veu de l'Ovidi, abans potent, delicadament i matisadament sonora, ara fràgil i trencadissa a causa de la malaltia, continuava sent una melodia entranyable que m'acompanyava per aquell paisatge tardorenc i lluminós, de terra groga i pins eternament verds, ple de vinyes de color

roig, que és la vall d'Albaida, el camí natural per pujar a Alcoi de la gent de la Safor, un camí o carretera, cal dir, que encara té els colors i els sabors que fan pròxima i llunyana alhora una ciutat com Alcoi per als que vivim vora mar.

La meua voluntat quan pensava aquest reportatge sobre Alcoi, era la de reunir en una cordial passejada alguns dels personatges més emblemàtics d'aquesta ciutat, com ara Ovidi Montllor, Antoni Miró, Manolo Vidal i Isabel-Clara Simó, per tal de viure amb ells, ni que fóra per una jornada, la seua ciutat. Pensava que seria bonic, això de reunir aquesta colla d'amics, tots ells alcoians i representants d'una mateixa generació (la generació dels setanta), per parlar de les seues vivències presents, properes o llunyanes, o dels seus records infantils i juvenils en relació amb Alcoi.

Dos d'ells, però, la viuen ja de lluny, la seua ciutat, de fa molts anys, com són Ovidi Montllor i Isabel-Clara Simó; els altres dos, Antoni Miró i Manolo Vidal, per contra, la viuen en-

Diverses imatges de l'Alcoi d'avui, amb els seus ponts damunt del riu Serpis i la presència constant de la festa de moros i cristians. Per al cantant i actor Ovidi Montllor, "el tarannà de l'alcoià és obert i generós, treballador i fester alhora, d'un humor refinat".

Detall d'una finestra. "Alcoi és una ciutat culta i d'una profunda saviesa vital"

Dalt, El Círculo, el casino de la burgesia local; baix, la casa de Sant Jordi, que allotja el Museu de la Festa de Moros i Cristians. "És a l'abril que la ciutat s'engalana i llueix la seua sorollosa primavera."

cara de prop, o de dins, com a fills i ciutadans. La idea, tanmateix, no va resultar possible, ja que ni a l'Ovidi ni a la Isabel-Clara, tot i fer-los molt de goig aquest projecte viatger i amical alhora, no els resultava gens fàcil acoblar-se al calendari que els proposava, per motius personals diferents, com sol passar. Amb l'Ovidi vam bastir aquest breu text telefònic, de viva veu; amb la Isabel-Clara vam quedar per mutu acord, després d'un parell de converses igualment telefòniques, que m'enviaria un text escrit sobre el seu Alcoi, per correu.

Potser fa uns anys, quan tots érem més joves, hauria estat més fàcil fer-los coincidir, els quatre amics; però ara, tot i la comoditat d'unes millors carreteres que deia Ovidi Montllor, Barcelona quedava massa distant, tot i ser la gran metròpoli natural als alcoians; i és que les distàncies són també subjectives i fan que Barcelona inevitablement quede molt lluny, massa lluny per desgràcia, per tal de traslladar-se un dia normal, un dia de faena que diem els valencians, com era la meua pretensió. Els alcoians que viuen fora d'Alcoi, a la seua ciutat només solen tornar una volta a l'any, per les festes de moros i cristians, si de cas.

Certament, si hi ha un dia assenyalat, i una bella data, per anar de visita a Alcoi, és a l'abril, per Sant Jordi, quan la ciutat es vesteix de festa i els alcoians es disfressen uns de moros i altres de cristians per celebrar amb harmonia festera i amb trons de pólvora i filades rítmiques la conquesta de la ciutat per Jaume I a les tropes musulmanes d'Al-Azraq, l'heroi mític per derrotat. És en aquests dies primaverals que la ciutat d'Alcoi –la ciutat històricament més ciutat del sud valencià al meu parer– s'engalana i llueix la seua sorollosa primavera, tant

per als nadius que se la disfruten joiosament com per als forasters que la vulguen visitar.

Però la festa alcoiana, com és lògic, és una excepcionalitat fastuosa i jo pretenia apropiarme a Alcoi més per sentir-ne els batecs quotidians d'un dia normal, un dia de faena, que no per festejar-ne el rebombori teatral i un punt carnavalesc que és la ciutat per Sant Jordi. Per això vaig triar un matí qualsevol de la tardor per visitar-la. Volia viure'n la norma i no l'excepció, i passejar-ne els ambients quotidians com un ciutadà més del país i no com cap atrotinat turista baixat a fer d'espectador al·lucinat d'un exòtic i colorista teatre de carrer, per genial i ple de ritme que aquest fora.

No vaig poder ajuntar els quatre personatges com volia, doncs. No per això, és clar, vaig renunciar a la idea de reunir-los, aquests quatre amics, a Alcoi. Però mentre que dos els tindria només de veu, o el que és el mateix, fent-me companyia de paraula, els altres dos els tindria de guies. Ovidi Montllor i Isabel-Clara Simó, com a artistes de la paraula que són, m'acompanyarien amb la música llunyana dels seus records o evocacions personals; Manolo Vidal i Antoni Miró, ho farien des de la presència directa com a creadors i part de la ciutat, el primer com a arquitecte que ha intervingut de ple en el pla de renovació urbana d'Alcoi, el segon com a fabricant d'imatges plàstiques i habitant emblemàtic de la ciutat.

Perquè una ciutat no la fan només aquells que la viuen quotidianament, fent-la, desfent-la o refent-la, sinó també aquells que la porten dins de lluny i la imaginem com a part de les seues ficcions o realitats més íntimes. I Alcoi, avui dia, és més Alcoi i més ciutat gràcies no solament als notables edificis i les intervencions urbanístiques de Manolo Vidal així com als quadres i escultures d'Antoni Miró, sinó també a les cançons de l'Ovidi, com aquella tan entranyable dedicada a la Teresa, i a les novel·les d'Isabel-Clara Simó, com la Júlia, tan alcoiana ella.

Per fer la visita a la ciutat vam citar-nos en un lloc inequívocament clar, com ara l'estació dels trens. El punt va ser escollit per Antoni Miró i a mi em va semblar perfecte, entre altres coses perquè Alcoi, en el meu imaginari personal, ha estat de sempre una ciutat lligada al tren, al tren aquell que anava de Carcaixent a Alcoi i que anomenaven La Panderola, perquè era negra i volava, deien, amb l'humor sarcàstic o la irònica amargor tan típica dels valencians del sud.

També Gandia, la meua ciutat, ha estat durant molts anys unida a Alcoi gràcies al tren; però aquest, com tantes altres coses del passat, ara només és un producte de la memòria, o de la ficció literària. Hi ha, però, gent que voldria fer d'aquest desaparegut camí de ferro una ruta turística-ecològica, donada la qualitat i bellesa dels paisatges muntanyencs, amb rius i arbres

que és com imaginaven el paradís els nostres moros, que aquesta vella via de comunicació travessava en altres temps. I ja aniria bé, açò, com a camí alternatiu a les urgents autovies que s'han fet els darrers anys, molt modernes i funcionals, però tan avorrides i poc suggerents com ràpides.

Personalment, un dels aspectes urbans que més m'agraden d'Alcoi és que es tracta d'una ciutat de pujades i baixades, laberíntica i popular en alguns indrets recollits, o en carrerons o raonades, d'un modernisme entranyable en d'altres, i plena de ponts grandiosos. Però per a mi, a més d'alguns records privats adolescents lligats a guateques i converses a El Círculo, una mena de casino de la burgesia alcoiana, Alcoi és per damunt de tot una ciutat de teatre. I no ho dic per cap sentit escenogràfic especial en la seua trama, que hi és també, com hi és el sentit teatral en el muntatge fabulós de la festa de "moros i cristians", i ho és amb La Cassola i altres grups dramàtics, tant com en autors i actors teatrals, sinó perquè durant uns anys Alcoi va ser per a molts, jo un de tants, una ciutat lligada al teatre, al millor teatre independent que aleshores existia, una activitat fonamental per a aquells que la vam viure en directe aleshores; tan fonamental que alguns no l'hem poguda oblidar. A Alcoi, podien veure's i s'hi van veure obres de primeríssima categoria i amb imaginatius muntatges d'avantguarda, com ara les dels primers Joglars, quan Albert Boadella i els seus encara eren un grup de mim, obres de les quals d'una altra manera ens hauria estat impossible gaudir a la gent d'aquestes comarques.

Però Alcoi és moltes més coses que estiuencs records, històries teatrals i uns ponts espectaculars, conforme vaig poder comprovar aquell matí en companyia d'Antoni Miró i Manolo Vidal. Amb ells, Alcoi se'm va fer més pròxima encara i més viva. La visita, la vam començar en un mercat, per tal d'anar a esmorzar i comprar bolets, o esclata-ssangs que diem ací.

Els europeus del nord tenen la tardor com una trista estació, per allò de les grisors inevitables, però en aquest sud tan sovint insuportable d'estiu, la tardor és una estació càlida, tan amable que sembla una lluminosa primavera, una "primavera d'hivern" que deien els vells, tan savis com coneixedors del medi. Una primavera saborosa que hom pot gaudir primer als mercats, després en algun restaurant com cal. Una primavera d'hivern afruitada i d'un apoteòsic vermell a caqui madur. Crec que va ser Josep Pla qui va dir que per conèixer una ciutat el primer que calia era visitar-ne els mercats. I tenia raó, en açò com en tantes altres subtils apreciacions quotidianes, el vell mestre de l'Empordà.

Perquè va ser en un mercat d'Alcoi, justament en veure uns homes que esmorzaven tot mes-

Antoni Miró, Manolo Vidal i Josep Piera, en plena visita. "L'extraordinari pla de renovació urbana és modèlic, segons que diuen."

El meu Alcoi

Tinc dues sensacions físiques en la terbolesa del record més antic clavades a la memòria gairebé fetal que, segons diuen, forma els somnis de tota la vida: el soroll rítmic, monòton i plàcid dels telers, per una banda, i un doll ardent i brillant de ferro roent, per l'altra.

A Alcoi, quan jo era xiqueta, tothom —o tots els qui podien— tenia un tele-ret a casa per arrodonir la jornada de la fàbrica. Ara, amb la cruel crisi econòmica, supose que torna a haver-hi telers a tots els racons domèstics i privats del meu poble. Com que a Alcoi, que té clima de muntanya, els estius són molt calorosos, i com que jo no vaig fer mai vacances —el meu pare, acabada la guerra, va dir que no volia saber res del franquisme i es va tancar i ens va tancar a tots a casa; hi va crear un paradís, del qual encara m'enyore les llargues nits d'hivern..., als estius se sentia el brunzir dels telers, que feia venir una certa nyonya quan s'acoblava al ritme dels polsos.

Enfront de casa —ma casa era gran, amb una llarga filera de finestres acarada a ponent— hi havia una foneria. Al peu de les finestres, un solar de la foneria on apilaven llenya, carbó, ferro, estris i tota mena de coses. Hi he vist passejar algunes rates, i he presenciat, emocionada, singulars combats entre elles i els gats que hi passejaven, somnolents, amb aquell caminar despectiu de pinxos intel·ligents que tenen els felins. Més endavant del solar, la porta de la foneria, i just embocant la porta, el calderot on uns homes amb guants enormes i davantals fins als peus abocaven un raig perpetu de ferro líquid.

I encara, una olor: quan teníem fadrina nova, inexorablement portava amarada a les mans l'aroma picant i aspra de les anxoves, car la majoria de les xiques modestes treballava a les fàbriques d'olives farcides.

És inevitable: parlar d'Alcoi vol dir parlar de treball.

I, tanmateix, coses que té la vida, la gent és riallera i molt festera.

O així m'ho pense jo, car sóc treballadora i riallera, i molt festera...

Isabel-Clara Simó

RAFA GIL

Una de les places remodelades del centre històric. "Alcoi viu la seua nova modernitat des del respecte a la tradició local."

clant la dolçor tardorenca del raïm moscatell amb l'amargor apetitosa d'unes olives xacades i el gust a bosc d'uns bolets amb la frescor madura d'unes tomaques, que vaig copsar per enèsima volta la humil grandesa d'unes formes de vida que m'estime per ancestrals i civilitzades, tot i amenaçades per aquesta modernor avorrida i a poc a poc més vulgar que ens vol iguals arreu del planeta simplement perquè els senyors que ens governen de lluny, no importa si des de Nova York o de Brussel·les, no han tastat mai una barreja de sabors com aquesta.

Va ser així com iniciàrem la nostra visita a Alcoi en companyia de Manolo Vidal i Antoni Miró; a una Alcoi que, tot i la decadència actual, la decadència de les indústries tèxtils que la feren famosa a Europa, ens parlava d'un món de treball i de petites revolucions domèstiques; un món també passat on el fum de les fàbriques era indicatiu de progrés i les aigües brutes del riu senyal de riquesa. Un món, cal dir, que ara feia

RAFA GIL

Dalt, uns homes "que esmorzaven tot mesclant la dolçor tardorenca del raïm moscatell amb l'amargor apetitosa d'unes olives xacades". Baix, "l'apoteòsic vermell a caqui madur" que ofería el mercat d'Alcoi.

pena de veure, ara que el fum vol dir misèria i la brutícia de les aigües mort, o tenia la gràcia emboscada de les ruïnes romàntiques. Coses del segle XX i de la indústria, certament, amb les seues contradiccions dramàtiques.

Però Alcoi no és només les seues fàbriques, tan importants al seu temps i majorment en decadència, quan no inútils o tancades actualment. Alcoi, gràcies també a l'esperit solidari que van saber crear aquestes petites indústries familiars, és una ciutat culta i d'una profunda saviesa vital, com demostren altres aspectes de la mateixa ciutat, com ara els museus renovats amb bon gust i millor criteri o el seu extraordinari pla de renovació urbana, modèlic segons que diuen.

La comprovació del que dic la vaig tenir de primera mà, gràcies als meus acompanyants, en especial a Manolo Vidal, que en va ser el principal artífex; ells me la van fer veure pam a pam: edificis renovats, barris sencers que han deixat de ser dramàtics enderrocs abandonats per a convertir-se en espais de vida civilitzada, nous ponts estil Santiago Calatrava, remodelacions de places, carrers pera vianants... Alcoi viu de fa uns anys la seua nova modernitat des del respecte a la tradició local. Una modernitat que no oblida els seus orígens i que intenta obrir-se, comunicar-se i situar-se en la seua condició de ciutat plenament valenciana com un dels centres dinàmics de les anomenades Comarques Centrals Valencianes. Una ciutat harmònica amb el seu entorn, rica en història i cultura, oberta al conjunt d'aquest magnífic territori de vida civil conformat, un poc a la manera italiana, pel conjunt de petites i mitjanes ciutats que són, com solem dir, el cor bategant del país; del país dels valencians, és clar.

Així, si més no, ho vèiem o ho volíem veure aquella colla d'artistes que aquell dia de tardor dinàvem al restaurant de la Font Roja, mentre el sol desapareixia i una frescor amablement tardorenca omplia aquell alt bosc ancestral, tot un santuari de vida natural per als alcoians. La vesprada, l'acabàrem alcoianament, i com Déu mana, gràcies al licor-cafè, una altra de les bones tradicions d'Alcoi; vull dir arrecerats vora una bona llar de foc, al voltant d'una conversa inesgotable feta d'evocacions dels amics absents i de records personals d'uns i altres, records regats amb aiguardents del país, al mas el Sopalmo on té l'estudi i la casa el pintor Antoni Miró. Però d'aquesta llarga tertúlia amical no puc ni sé dir res, ja que els licors que fabricaren les més belles il·lusions i fantasies es van endur mots, projectes i imatges com el despertar s'endú els somnis, deixant-ne només el solatge als gots i el caliu a les cendres.

Al cap de pocs dies, el correu em va dur, amb el retard que li és propi, les paraules d'Isabel-Clara Simó, la filla del mestre Simó, com és recordada a Alcoi.

Josep Piera